

**ОРГАНІЗАЦІЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Надія Комарівська, кандидат філологічних наук, доцент

Надія Матійчук, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

**ORGANIZATION OF AESTHETIC EDUCATION OF YOUNG PEOPLE
SCHOOL STUDENTS IN THE PROCESS OF THEATRICAL ACTIVITY**

Nadiia Komarivska, Candidate of Philological Sciences (Ph. D.), Associate Professor of the
Department of Primary Education

Nadiia Matychuk, master`s student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** У статті автори розглядають можливості організації естетичного виховання молодших школярів у процесі підготовки до театралізованої діяльності. Наголошено на важливості аналізу художнього твору та визначено умови, за яких може буде забезпечено емоційний вплив на учнів.*

***Ключові слова:** естетичне виховання, початкова школа, література, театралізована діяльність, мистецтво.*

***Abstract.** In the article, the authors consider the possibilities of organizing the aesthetic education of younger schoolchildren in the process of theatrical activity. The potential of theatricalization for pedagogical use is revealed and the various functions that this art form can perform are described.*

***Key words:** aesthetic education, primary school, theatrical activity, art.*

Під час пошуку шляхів для орієнтації навчально-виховного процесу на розвиток творчої особистості учнів і втілення принципів гуманітаризації та гуманізації освіти на сучасному етапі розвитку освіти естетичне виховання має велике значення. Основна мета естетичного виховання полягає в формуванні здатності сприймати та перетворювати дійсність відповідно до принципів краси. Тому, починаючи з ранніх років навчання, школа повинна максимально використовувати можливості кожного предмета для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду дітей.

Естетичний розвиток людини проявляється у її сприйнятті навколишнього світу. Під естетичними почуттями мається на увазі емоції, які викликають у людей предмети оточуючого середовища, а також їхнє сприйняття з точки зору краси, добра та правди. Естетичне виховання означає систематичне формування здібностей людини до адекватного сприйняття світу, оцінки предметів та явищ з точки зору краси та здатність до перетворення дійсності за законами естетики. Основною метою естетичного виховання є розвиток високого рівня естетичної культури людини та її здатності до естетичного осмислення дійсності.

Дослідження вітчизняних та зарубіжних педагогів, психологів та методистів відображають проблему естетичного виховання учнів початкової школи, включаючи теоретичні основи та практичний аспект. Багато відомих фахівців, таких як Н. Вітковська, Н. Волошина, Д. Джола, Л. Коваль А. Щербо та ін., звертали значну увагу на важливість естетичного виховання під час навчання й виховання дітей. Вивчення специфіки естетичного виховання молодших школярів на уроках літературного читання (з методичної точки зору) було предметом досліджень М. Ворони, Н. Миропольської, Л. Руденко, Л. Олесюк та ін. Людина виявляє своє «самовиявлення» через прекрасне в природі та мистецтві, здійснюючи

естетичну діяльність, «самореалізацію» – втілення своїх індивідуальних здібностей та «самооцінку» – уміння правильно оцінити себе та свої можливості.

У школі протягом всього періоду навчання основним видом мистецтва, який вивчається, є література. Учні початкових класів пізнають її під час аналізу художнього твору, у тому числі в процесі театралізації. Учені визначають наукові завдання, які ставляться до такої роботи: залучення дітей до естетичної діяльності, розвиток художніх здібностей, навчання способів особистісного втілення естетичних уявлень у творчу діяльність, що передбачає знання мови різних видів мистецтва та жанрів естетичної творчості.

Мистецтво відіграє важливу роль у зазначеному контексті, оскільки воно дозволяє дітям пізнавати світ, розвиватися і стимулює їх саморозвиток. Дослідження методичної та психолого-педагогічної літератури, включаючи праці О. Барановської, Н. Водолаги, О. Демченко, О. Жовнич, Н. Казьмірчук, Л. Макаренко, Н. Сорокіної та ін., підтверджує важливість театру як засобу всебічного розвитку особистості, формування естетичної та творчої індивідуальності. Театралізована діяльність може стати ефективним інструментом для об'єднання виконавчих, оформлювальних та продуктивних творчих аспектів діяльності молодших школярів.

За Л. Калініною, театральне мистецтво має переважно естетичну виховну роль для молодого покоління, оскільки воно об'єднує риторичку, музику, танець, пластику та образотворче мистецтво. Крім того, це мистецтво позитивно впливає на емоційний розвиток учнів, передаючи життєву мудрість, оптимізм та енергію народу, допомагає формувати характер дитини та ознайомлює її з українською та зарубіжною класикою [6].

Науковиця О. Демченко переконана, що під час театральної діяльності молодші школярі проявляють свої уміння спілкуватися з однолітками та дорослими, демонструють свої досягнення, намагаються творчо виконати завдання. За переконанням дослідниці, діти народжуються з певними здібностями, які формуються не лише за біологічними законами, але й є продуктом суспільно-історичного розвитку. Такі психічні якості, як мислення, відчуття, уявлення, сприймання, почуття та пам'ять, розвиваються на цьому підґрунті [4].

Важливими для нас є також рекомендації дослідниці щодо методичних особливостей використання різних видів театралізацій в освітньому процесі початкової школи. За переконанням О. Демченко [5], роль театральної діяльності в початковій школі це можливість молодших школярів проявити себе, продемонструвати свої досягнення, набуті комунікативного досвіду тощо. Дітки з'являються на світ з певними здібностями, що вважаються не тільки біологічними, а й суспільно-історичними продуктами розвитку. На цьому підґрунті будуються такі психічні якості як: мислення, відчуття, уявлення, сприймання, почуття, пам'ять. Перефразуй текст: "Важливими для нас є також рекомендації дослідниці щодо методичних особливостей використання різних видів театралізацій в освітньому процесі початкової школи. За переконанням О. Демченко [5], роль театральної діяльності в початковій школі це можливість молодших школярів проявити себе, продемонструвати свої досягнення, набуті комунікативного досвіду тощо. Дітки з'являються на світ з певними здібностями, що вважаються не тільки біологічними, а й суспільно-історичними продуктами розвитку. На цьому підґрунті будуються такі психічні якості як: мислення, відчуття, уявлення, сприймання, почуття, пам'ять.

Дослідниця І. Барановська відзначає важливість використання театру для роботи з молодшими школярами, у своїх працях подає детальний аналіз виховного потенціалу цього виду мистецтва. Згідно з науковицею, театр є джерелом формування та розвитку переживань, почуттів та емоцій дитини. Використання театралізації дозволяє вирішувати різноманітні психологічні та педагогічні проблеми (формується естетичний смак; розвиваються комунікативні якості, пам'ять, уява, мовлення; здійснюється моральне виховання; діти вчаться розв'язувати конфліктні ситуації; створюється позитивний емоційний настрій та знижується напруженість тощо) [1].

Для того, щоб діти успішно взяли участь у драматизації, необхідно провести підготовчу роботу. По-перше, проаналізувати художній твір так, щоб він посилив емоційний вплив на учнів. Емоційність аналізу можна забезпечити за таких умов: перше читання тексту повинно бути виразним; необхідно естетично сприймати художні образи; мовлення вчителя має бути емоційним; потрібно розглядати епізоди, які містять найбільше емоційне навантаження; необхідна увага до ліричних відступів; важливо розкрити красу поетичного слова та з'ясувати засоби його вираження; потрібно переказувати твір близько до оригіналу; учні повинні мати належний рівень літературно-естетичної підготовки та здатність відчувати різні емоції та співпереживати з героями; крім того, важливо практично засвоїти засоби художньої мови та формувати вміння поетичного висловлювання своїх думок [2].

Щоб належним чином зрозуміти твір, учень повинен навчитися аналізувати його зовнішню та внутрішню структуру, розуміти художню організацію та знайти відповідь на питання, що робить цей текст мистецтвом. Це вимагає володіння навичками аналізу, що базуються на знанні основних літературних понять. Спілкування читача з письменником відбувається через літературну форму, в якій автор втілює свої задуми. Для молодшого школяра важливим є слово, яке слід розуміти як засіб створення словесно-художнього образу, що відображає почуття, ідеї та ставлення автора до світу.

Якщо учні усвідомлять роль засобів виразності у творі, то вони можуть краще уявити картини життя, змальовані письменником, встановити зв'язок між ними та зрозуміти авторську позицію. Це, в свою чергу, допомагає їм краще відчути емоційну тонкість тексту. Комунікація з літературою як мистецтвом слова задовольняє природну потребу дитини в емоційних переживаннях та створює передумови для самовираження особистості на певному рівні.

Готуючись до театралізації, учні вчаться розпізнавати художні особливості творів та роль мовних засобів виразності. Дослідники вважають, що емоційно-оцінна складова також має важливе значення для літературно-естетичної освіти молодших школярів. Учні повинні вміти оцінювати твір, показуючи, як збагатилось їх мовлення та які емоційні стани вони відчують. Учні вчаться формулювати свої думки та ставлення до прочитаного, аналізувати засоби, якими автор твору зумів досягти певної читацької реакції. Таким чином, процес підготовки до театралізації включає формування не лише інтелекту, але й почуття художнього слова, збільшується естетична реакція учнів на мистецький твір.

Отже, для того, щоб досягти високого рівня естетичного виховання під час підготовки молодших школярів до театралізації, учителям необхідно звертати увагу учнів на літературознавчі аспекти художніх творів, використовувати різні види читання, які сприятимуть естетичному вихованню (читання в особах, усне малювання, хорове читання тощо). Також важливо застосовувати прийом обговорення досягнень і недоліків під час організації художньо-виконавської діяльності, розвивати художні здібності та зв'язне мовлення під час виконання творчих завдань. Використання інших видів мистецтва на уроках читання мають велике значення для досягнення естетичного виховання.

Список використаних джерел

1. Барановська І. Г., Демченко О. П., Граб О. Д. Підготовка майбутніх учителів початкових класів та мистецтва до формування soft skills дітей засобами театрального мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2022. Вип. 63. С. 78–87. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/issue/view/189/186>.

2. Волошина Н. Й. З теоретичних засад естетичного виховання учнів засобами мистецтва слова. *Педагогіка і психологія*. 1996. №3. С. 9–19.

3. Горобець Н. Формування естетичних почуттів молодших школярів засобами мистецтва. *Рідна школа*. 1999. №11. С. 46–49.

4. Демченко О. Підготовка майбутніх педагогів до використання театральної діяльності в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: європейський контекст. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами*: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Вінниця, 2020. Випуск 3. С. 261–267.

5. Казьмірчук Н.С., Жовнич О.В., Стахова І.А. Театр природи як засіб формування soft skills в учнів початкових класів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія. 2020. Випуск 61. С.23–30.

6. Калініна Л.А. Формування творчої особистості дитини дошкільного віку засобами театрально-сценічної діяльності. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського*. Миколаїв. 2014. № 45. С. 46–49.

7. Комарівська Н. Комплексне використання мистецтв як умова естетичного розвитку молодших школярів на уроках літературного читання. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій*: збірник матеріалів науково-практичної конференції. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. Вип. 4. С. 274–277.

8. Колеснік К.А. Модель організації групової діяльності учнів при вивченні художнього твору. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті сучасних освітніх парадигм*: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2017. Вип. 6. С. 69–73.

9. Стахова І.А. Вплив євроінтеграційного процесу на креативний розвиток учителя початкових класів. *Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців початкової і дошкільної освіти*: збірник наукових праць. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. Вип. 2. С. 367-370.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Альона Мельник, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Н.І. Лазаренко, доктор педагогічних наук, професор
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

DEVELOPMENT OF CREATIVE SKILLS OF YOUNGER SCHOOL

STUDENTS THROUGH THEATRICAL ACTIVITIES

Alyona Melnyk, master`s student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** Статтю присвячено важливому питанню сьогодення, яке полягає в розвитку творчих здібностей учнів початкової школи. Автор наголошує на використанні театральної діяльності в процесі навчання й виховання молодших школярів української мови як ефективного засобу розвитку їх творчих здібностей.*

***Ключові слова:** початкова школа, молодші школярі, творчі здібності, уроки української мови, театралізована діяльність.*

***Abstract.** The article is devoted to an important issue today, which is the development of creative abilities of primary school students. The author emphasizes the use of theatrical activity in the process of teaching and educating younger schoolchildren as an effective means of developing their creative abilities.*

***Key words:** primary school, younger schoolchildren, creative abilities, Ukrainian language lessons, theatrical activity.*